

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Соціально-психологічний факультет
Кафедра психології, логопедії та інклюзивної освіти

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛОГОПЕДІЇ ТА ЛОГОПСИХОЛОГІЇ

Методичні рекомендації

Галузь знань
Спеціальність
Спеціалізація
Освітня програма

A Освіта
A6 Спеціальна освіта
A6.01 Логопедія
Спеціальна освіта. Логопедія

УДК 378.147:376-056.36

А-43

*Рекомендовано до друку Вченою Радою Житомирського державного
університету імені Івана Франка
(протокол № 4 від 3 березня 2025 року.)*

Рецензенти:

Ірина МАЛИШЕВСЬКА – доктор педагогічних наук, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Ганна СЛОЗАНСЬКА – доктор педагогічних наук, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Ірина ТИЧИНА - кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціальної та практичної психології Житомирського державного університету імені Івана Франка.

А-43 Актуальні проблеми логопедії та логопсихології: метод. рек. / Уклад.: І. Долінчук, Л. Котлова, А. Іскрижицька. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2025. 20 с.

Методичні рекомендації з освітньої компоненти «Актуальні проблеми логопедії та логопсихології» укладено відповідно до освітньо-професійної програми «Спеціальна освіта. Логопедія» для підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю А6 Спеціальна освіта, за спеціалізацією А6.01 Логопедія.

Структурні компоненти методичних рекомендацій містять: пояснювальну записку, критерії оцінювання на практичних заняттях, методичні рекомендації до організації самостійної роботи, завдання до кожного заняття, завдання до підсумкового модульного контролю, вимоги до екзамену, критерії оцінювання екзаменаційної роботи, перелік рекомендованої літератури.

УДК 378.147:376-056.36

© Колектив авторів, 2025

© Житомирський державний університет
імені Івана Франка, 2025

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Критерії оцінювання завдань на практичних заняттях	5
Методичні рекомендації до організації самостійної роботи	6
Практичне заняття № 1. Вступ до логопсихології	7
Практичне заняття № 2. Специфіка порушень психічного розвитку	7
Практичне заняття № 3. Загальний огляд порушень мовлення	8
Практичне заняття № 4. Особливості пізнавальної сфери при порушеннях мовлення: відчуття та сприймання	8
Практичне заняття № 5. Особливості пізнавальної сфери при порушеннях мовлення: мислення та пам'ять	9
Практичні заняття № 6. Особливості пізнавальної сфери при порушеннях мовлення: увага та уява	9
Практичні заняття № 7-8. Особливості особистості при порушеннях мовлення	10
Практичне заняття № 9-10. Специфіка різних видів діяльності при порушеннях мовлення	10
Практичне заняття № 11-12. Готовність до школи дітей з порушеннями мовлення	11
Підсумковий модульний контроль	12
Вимоги до екзамену	14
Критерії оцінювання екзаменаційної роботи	16
Рекомендована література	17

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА¹

Мета вивчення освітньої компоненти: озброїти здобувачів системою знань про психологію осіб з особливими мовленнєвими потребами, науково-теоретичні засади логопедії та логопсихології, розкрити причини, механізми, особливості перебігу психічних процесів при порушеннях мовлення; визначити механізми психічного розвитку та адаптації осіб з порушеннями мовлення; виявити особливості пізнавальної та особистісної сфери при різних порушеннях мовлення; сприяти формуванню уявлень про зміст практичної роботи з людьми з порушеннями мовлення.

Основними завданнями вивчення освітньої компоненти є:

- ознайомити студентів з основними проблемами спеціальної освіти нашої країни та інших країн світу; інноватикою сучасної логопедії як науки;
- сформуванню у студентів відповідальне ставлення до ролі вчителя-логопеда;
- надати студентам наукові знання про сутність нових підходів та концепцій сучасної освіти та механізми розв'язання педагогічних проблем сучасної логопедичної практики;
- формування знань щодо закономірностей формування мовленнєвих умінь та навичок за умов типового та атипового розвитку;
- опанування вміннями визначати адекватні засоби психологічної допомоги та логопедичного впливу на осіб із розладами мовлення.

Компетентності та програмні результати навчання:

Компетентності

Змістовно¹ освітня компонента спрямована на формування здобувачами вищої освіти здатності розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

ЗК 3. Здатність працювати в команді.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 10. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

СК 1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем спеціальної та інклюзивної освіти.

СК 6. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності, приймати рішення та продовжувати навчання та/або підвищення професійної кваліфікації відповідно до наявних потреб і запитів.

СК 10. Здатність розробляти і реалізовувати наукові та/або освітні проекти у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

СК 13. Здатність демонструвати та застосовувати знання психофізичних особливостей та особливостей організації процесу освіти дітей з порушеннями або недорозвитком мовлення.

Програмні результати

ПР 1. Здійснювати аналіз еволюційних процесів у сфері освіти осіб з особливими освітніми потребами, обґрунтовувати власне бачення шляхів розв'язання наявних проблем.

¹ Програма навчальної дисципліни «Актуальні проблеми логопедії та логопсихології»
<https://eportfolio.zu.edu.ua/media/TeachingProgram/244/9ef7pouq.pdf>

ПР 2. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань, створення нових та удосконалення традиційних технологій викладання і супроводження та в ширших мультидисциплінарних контекстах.

ПР 9. Вільно спілкуватись усно і письмово українською та іноземною мовами при обговоренні професійних питань, досліджень та інновацій в сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

ПР 10. Відшукувати необхідні дані в науковій літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати та оцінювати ці дані.

ПР 13. Розробляти та реалізовувати заходи зі створення безпечного і здоров'язбережувального освітнього середовища, забезпечувати його якість та ефективність освітнього процесу з урахуванням особливих освітніх потреб, можливостей та здібностей дітей.

ПР 14. Створювати та реалізовувати наукові розробки та/або освітні проєкти, спрямовані на підвищення якості організації освітнього середовища для дітей з особливими освітніми потребами.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗАВДАНЬ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ

Оцінка	Вимоги до знань, умінь та навичок студентів. Досягнення програмних результатів навчання
Теоретичне питання (max – 30 балів)	
0-5 балів	Несвідоме, механічне відтворення матеріалу зі значними помилками та прогалинами; судження необґрунтовані; недостатньо проявляється самостійність мислення. Відповідь містить стилістичні та граматичні помилки.
6-15 балів	Свідоме відтворення матеріалу з незначними помилками; дещо порушено логічність та послідовність викладу; недостатньо проявляється самостійність мислення. Відповідь стилістично правильна, містить незначні граматичні помилки.
16-25 балів	Свідоме і повне відтворення матеріалу з деякими неточностями у другорядному матеріалі; виклад матеріалу достатньо обґрунтований, дещо порушено послідовність викладу. Відповідь стилістично та граматично правильна.
26-30 балів	Виклад матеріалу глибоко обґрунтований, логічний, переконливий. Відповідь містить власні приклади, що свідчить про творче застосування матеріалу. Відповідь стилістично та граматично правильна.
Практичне завдання (max – 20 балів)	
0-10 балів	Відповідь має певні неточності власні приклади студента відсутні або недостатньо обґрунтовані
11-20 балів	Відповідь повна і структурована, грамотно оформлена Відповідь містить власні приклади студента Відповідь має вступну, основну частину та висновки
Тест (max – 60 балів)	
6 балів	Правильна відповідь на тестове завдання.
0 балів	Неправильна відповідь на тестове завдання.

Відповідно до Положення про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка, студент повинен отримати оцінку за 100-бальною шкалою на кожному практичному занятті. Готуючись до заняття, здобувач керується запропонованим планом, орієнтуючись на основні поняття теми. Усі здобувачі в обов'язковому порядку мають скласти тестовий контроль до кожної теми (максимальний бал – 60). За усну відповідь на питання можна отримати до 30 балів. Обов'язковим також є виконання практичного завдання в позааудиторний час (завдання для самостійної роботи), яке може бути оцінене у 10-20 балів. Здобувачі, які пропустили заняття з поважних або неповажних причин, повинні відпрацювати його шляхом самостійного опрацювання теми з подальшим складанням тесту і виконанням практичного завдання.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

за Т.М. Майстренко²

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни. Вона здійснюється за такими напрямками:

- підготовка теоретичних питань до практичних занять;
- виконання завдань для самостійної роботи;
- виконання індивідуальних завдань;
- підготовка до підсумкових модульних робіт;
- підготовка до екзамену.

Підготовка теоретичних питань до практичних занять передбачає опрацювання питань теми практичного заняття. Ці питання могли як розглядати під час лекції, так і виноситися на самостійне опрацювання.

Алгоритм підготовки.

- Визначте питання для підготовки (Ви маєте розглянути усі питання, зазначені у плані практичного заняття).
- Візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або на кафедрі) джерела, зазначені у списку основної літератури до заняття. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- Визначте розділи (теми або параграфи), у яких розкрито питання практичного заняття.
- Прочитайте ці розділи.
- Складіть план (простий або складний) відповіді на кожне питання.
- Визначте основні поняття, які Ви повинні засвоїти.
- Проаналізуйте, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми.
- Для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу складіть короткий конспект, схеми, таблиці або графіки по прочитаному матеріалу.
- Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які Ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями Ви можете звернутися на консультації до викладача.
- Перевірте, як Ви засвоїли опрацьоване питання. Ви можете це зробити, відповівши на тестові питання до теми або розв'язавши практичні завдання.

Підготовка до екзамену має на меті узагальнення та систематизацію знань з окремого модуля або дисципліни у цілому.

Алгоритм виконання

- Ознайомтеся з переліком питань до екзамену.
- Підберіть підручники, інструктивно-методичні матеріали або іншу довідкову літературу, необхідну для підготовки (її перелік Ви можете знайти в робочій програмі або інструктивно-методичних матеріалах).
- Перегляньте зміст кожного питання, користуючись власними конспектами або підручниками.
- Визначте рівень знань з кожного питання.
- Визначте питання, які потребують ретельнішої підготовки (опрацювання додаткової літератури, складання конспектів, схем, виконання окремих завдань тощо). З цією метою зверніться до алгоритму підготовки теоретичних питань до практичних занять та виконання завдань до лабораторних занять.
- Для самоперевірки перекажіть теоретичні питання або виконайте практичне завдання.

Примітка: якщо ви маєте труднощі у підготовці окремих теоретичних питань або виконанні практичних завдань, ви можете звернутися за консультацією до викладача. Час проведення консультацій зазначений у графіку проведення консультацій викладачів кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти

² Професійно-орієнтовані завдання з психології / За ред. О.Л. Музики. Навчальний посібник. 3-тє вид., перероб. і доп. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. 566 с. (з грифом МОН України) URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/1283>

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1

Тема. Вступ до логопсихології

План:

1. Об'єкт, предмет, мета логопсихології.
2. Завдання та принципи логопсихології.
3. Історичні аспекти становлення логопсихології.
4. Зв'язок логопсихології з іншими науками (логопедією, нейропсихологією, патопсихологією, клінічною психологією, неврологією, диференціальною психологією та ін).

Основні поняття	<i>логопсихологія, об'єкт логопсихології, предмет логопсихології, логопедія, нейропсихологія, патопсихологія, клінічна психологія, неврологія, диференційна психологія</i>	
Практичне завдання (для самостійної роботи)	1. Створіть схему міждисциплінарних зв'язків логопсихології. 2. Доведіть необхідність взаємопов'язаної роботи логопеда та психолога.	
Оцінювання		
▪ усна відповідь на питання		30 балів
▪ тест		60 балів
▪ практичне завдання		10-20 балів

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Тема. Специфіка порушень психічного розвитку

План:

1. Загальні закономірності розвитку особистості в онтогенезі.
2. Взаємозв'язок психічного та мовленнєвого розвитку.
3. Сутність феномену порушення розвитку.
4. Типологія дизонтогенезу.

Основні поняття	<i>Розвиток, дизонтогенез, ретардація, асинхронний розвиток, дефіцитарний психічний розвиток, дисфункції дозрівання, акселерація, загальний психічний недорозвиток, затриманий психічний розвиток, ушкоджений психічний розвиток, викривлений психічний розвиток, дисгармонійний психічний розвиток, депривація</i>	
Практичне завдання (для самостійної роботи)	1. Наведіть приклади до кожного типу дизонтогенезу. 2. У вигляді таблиці представте основні етапи розвитку мовлення у співвідношенні із віковими періодами розвитку особистості.	
Оцінювання		
▪ усна відповідь на питання		30 балів
▪ тест		60 балів
▪ практичне завдання		10-20 балів

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3

Тема. Загальний огляд порушень мовлення

План:

1. Підходи до класифікації мовленнєвих порушень.
2. Причини порушень мовлення.
3. Методи діагностики дітей з порушеннями мовлення у логопсихології.
4. Принципи та етичні аспекти психодіагностичного обстеження дітей із мовленнєвими порушеннями.
5. Супровід дітей з порушеннями мовлення та їх батьків.

Основні поняття	<i>Анкетування, інтерв'ю, проєктивний метод, психологічний анамнез, логопсиходіагностика, корекція емоційного розвитку, корекція порушень когнітивного розвитку, психокорекція поведінки, психоконсультування, гіпнозогностія, гіпернозогностія, нормонозогностія</i>
------------------------	---

Практичне завдання (для самостійної роботи)	1. Розкрийте роль несприятливих соціально-біологічних факторів у психічному розвитку дитини.
--	--

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	30 балів
▪ тест	60 балів
▪ практичне завдання	10-20 балів

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ № 4

Тема. Особливості пізнавальної сфери при порушеннях мовлення: відчуття та сприймання

План:

1. Відчуття та сприймання: види, характеристики, властивості.
2. Особливості зорового сприймання при порушеннях мовлення
3. Особливості слухового сприймання при порушеннях мовлення.
4. Особливості тактильного сприймання при порушеннях мовлення.

Основні поняття	<i>пізнавальна сфера, відчуття, сприймання, зорове сприймання, слухове сприймання, тактильне сприймання, амузія, аритмія, агностія, апраксія</i>
------------------------	--

Практичне завдання (для самостійної роботи)	1. Складіть план (підберіть дві методики) діагностичного обстеження одного з видів сприймання дитини із тяжким порушенням мовлення. 2. Розробіть психолого-педагогічні рекомендації батькам щодо подальшої роботи із дитиною з ТПМ.
--	--

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	30 балів
▪ тест	60 балів
▪ практичне завдання	10-20 балів

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ № 5

Тема. Особливості пізнавальної сфери при порушеннях мовлення:
мислення та пам'ять

План:

1. Специфіка мисленнєвої діяльності при порушеннях мовлення.
2. Особливості пам'яті при порушеннях мовлення.

Основні поняття	<i>пізнавальна сфера, зорова пам'ять, слухова пам'ять, мимовільна пам'ять, довільна пам'ять, короткочасна пам'ять, довготривала пам'ять, оперативна пам'ять, предметно-дійове мислення, наочно-образне мислення, словесно-логічне мислення, розумові дії, мисленнєві операції, аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, порівняння, парамнезія</i>
------------------------	--

Практичне завдання (для самостійної роботи)	<ol style="list-style-type: none">1. Складіть план (підберіть дві методики) діагностичного обстеження пам'яті та мислення дитини із тяжким порушенням мовлення.2. Розробіть психолого-педагогічні рекомендації батькам щодо подальшої роботи із дитиною з ТПМ.
--	---

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	30 балів
▪ тест	60 балів
▪ практичне завдання	10-20 балів

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ № 6

Тема. Особливості пізнавальної сфери при порушеннях мовлення: увага та уява

План:

1. Характеристика основних властивостей уваги у дітей з різними формами мовленнєвих порушень.
2. Особливості довільної уваги у дітей з мовленнєвими порушеннями
3. Особливості уяви та її специфіка при порушеннях мовлення.

Основні поняття	<i>пізнавальна сфера, мимовільна увага, довільна увага, стійкість, уваги, розподіл уваги, обсяг уваги, репродуктивна уява, творча уява</i>
------------------------	--

Практичне завдання (для самостійної роботи)	<ol style="list-style-type: none">1. Складіть план (підберіть дві методики) діагностичного обстеження уваги та уяви дитини із тяжким порушенням мовлення.2. Розробіть психолого-педагогічні рекомендації батькам щодо подальшої роботи із дитиною з ТПМ.
--	---

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	30 балів
▪ тест	60 балів
▪ практичне завдання	10-20 балів

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ №7-8

Тема. Особливості особистості при порушеннях мовлення

План:

1. Поведінкові особливості дітей з мовленнєвими порушеннями.
2. Особливості самооцінки дітей при порушеннях мовлення.
3. Специфіка мотиваційної сфери дітей з порушеннями мовлення.
4. Емоційно-вольова сфера дітей з порушеннями мовлення.

Основні поняття	<i>особистість, конфліктна поведінка, агресивна поведінка, демонстративна поведінка, відсторонена поведінка, пасивна поведінка, самооцінка, мотиваційна сфера, рівень домагань, «фіксація на порушенні», воля, вольові дії, вольове зусилля, емоції</i>
Практичне завдання (робота в підгрупах)	<ol style="list-style-type: none">1.Проілюструйте прикладами виконання дітьми із порушеннями мовлення різних за складністю пізнавальних завдань. Які особливості самоконтролю та саморегуляції можна простежити упродовж виконання цих завдань?2.Визначте чинники, що негативно впливають на емоційно-вольову сферу при заїканні.3.Розкрийте сутність феномену «фіксації на порушенні». Як впливає на формування особистості дітей з мовленнєвими порушеннями.
Практичне завдання (для самостійної роботи)	<ol style="list-style-type: none">1. Складіть план (підберіть дві методики) діагностичного дослідження емоційно-вольової сфери у дітей дошкільного або молодшого шкільного віку.2. Розробіть психолого-педагогічні рекомендації батькам щодо подальшої роботи із дитиною.
Оцінювання	
▪ усна відповідь на питання	30 балів
▪ тест	60 балів
▪ практичне завдання	10-20 балів

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ № 9-10

Тема. Специфіка різних видів діяльності при порушеннях мовлення

План:

1. Особливості ігрової діяльності дошкільників з порушеннями мовлення.
2. Навчальна діяльність школярів із ТПМ.
3. Особливості спілкування дітей з порушеннями мовлення із однолітками.
4. Основи ефективного педагогічного спілкування з дітьми, які мають мовленнєві труднощі.
5. Взаємостосунки у родині, де виховуються діти з ТПМ.

Основні поняття	<i>ігрова діяльність, навчальна діяльність, міжособистісне спілкування, комунікативні навички, поведінка</i>
------------------------	--

Практичне завдання (робота в підгрупах)	1.Здійсніть порівняльний аналіз особливостей міжособистісних взаємин при різних видах мовленнєвих порушень в період старшого дошкільного, молодшого шкільного віку та підліткового віку.
Практичне завдання (для самотійної роботи)	1.Розробіть дистанційне заняття з дитиною з ТМП.

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	30 балів
▪ тест	60 балів
▪ практичне завдання	10-20 балів

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ № 11-12

Тема. Готовність до школи дітей з порушеннями мовлення

План:

1. Характеристика готовності до шкільного навчання.
2. Оцінка готовності до школи дітей з порушеннями мовлення.
3. Труднощі шкільного життя для дітей з мовленнєвими порушеннями.

Основні поняття	<i>інтелектуальна готовність до школи, вольова готовність до школи, фізична готовність до школи, мотиваційна готовність до школи, соціальна готовність до школи, «внутрішня позиція школяра»</i>
------------------------	--

Практичне завдання (для самотійної роботи)	<p>1.Ознайомтесь із запропонованими методиками на діагностику готовності дитини до школи. За однією на вибір проведіть діагностику готовності до школи дитини, яка має порушення мовлення.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Орієнтаційний тест шкільної зрілості Я. Керна-Йерасика (визначення стану сенсомоторного розвитку учня, розвитку дрібної моторики і зорово-рухової координації); • Методика Я. Йерасика (вивчення рівня вербального (абстрактного) мислення); • Методика В. Глухова (визначення особливостей мовлення, наочно-образного мислення та просторових уявлень); • Методика Л. Красильнікової ««Так» і «ні» не говорити» (виявлення рівня розвитку довільної поведінки); • Методика «Заучування 10 слів» О. Лурія (діагностика довільності психічних процесів (пам'яті, уваги)); • Гра «Казка» Л. Божович (визначення домінування пізнавального чи ігрового мотиву дитини); • Методика на визначення «внутрішньої позиції школяра» <p>2.Розробіть психолого-педагогічні рекомендації батькам щодо подальшої роботи із дитиною</p>
---	--

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	30 балів
▪ тест	60 балів
▪ практичне завдання	10-20 балів

ПІДСУМКОВИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

Підсумковий модульний контроль проводиться на останньому аудиторному навчальному занятті модуля. Підсумкова модульна контрольна робота складається з трьох видів завдань:

Тести – 25 питань (50 балів)

Теоретичне питання (20 балів)

1. Об'єкт, предмет, мета логопсихології.
2. Завдання логопсихології.
3. Принципи логопсихології.
4. Історичні аспекти становлення логопсихології.
5. Зв'язок логопсихології з іншими науками.
6. Загальні закономірності розвитку особистості в онтогенезі.
7. Взаємозв'язок психічного та мовленнєвого розвитку.
8. Сутність феномену порушення розвитку.
9. Типологія дизонтогенезу.
10. Підходи до класифікації мовленнєвих порушень.
11. Причини порушень мовлення.
12. Методи діагностики дітей з порушеннями мовлення у логопсихології.
13. Принципи та етичні аспекти психодіагностичного обстеження дітей із мовленнєвими порушеннями.
14. Супровід дітей з порушеннями мовлення та їх батьків.
15. Відчуття та сприймання: види, характеристики, властивості.
16. Особливості зорового сприймання при порушеннях мовлення
17. Особливості слухового сприймання при порушеннях мовлення.
18. Особливості тактильного сприймання при порушеннях мовлення.
19. Специфіка мисленнєвої діяльності при порушеннях мовлення.
20. Особливості пам'яті при порушеннях мовлення.
21. Характеристика основних властивостей уваги у дітей з різними формами мовленнєвих порушень.
22. Особливості довільної уваги у дітей з мовленнєвими порушеннями
23. Особливості уваги та її специфіка при порушеннях мовлення.
24. Поведінкові особливості дітей з мовленнєвими порушеннями.
25. Особливості самооцінки дітей при порушеннях мовлення.
26. Специфіка мотиваційної сфери дітей з порушеннями мовлення.
27. Емоційно-вольова сфера дітей з порушеннями мовлення.
28. Особливості ігрової діяльності дошкільників з порушеннями мовлення.
29. Навчальна діяльність школярів із ТПМ.
30. Особливості спілкування дітей з порушеннями мовлення із однолітками.
31. Основи ефективного педагогічного спілкування з дітьми, які мають мовленнєві труднощі.
32. Взаємостосунки у родині, де виховуються діти з ТПМ.
33. Характеристика готовності до шкільного навчання.
34. Оцінка готовності до школи дітей з порушеннями мовлення.
35. Труднощі шкільного життя для дітей з мовленнєвими порушеннями.

Практичне завдання (30 балів).

Проведіть діагностику пізнавальної (сприймання /відчуття/пам'яті/ мислення/ уяви /уваги) або емоційно-вольової сфери за обраними на вибір 2 методиками, однієї дитини, що має порушення мовлення. Результати представте у вигляді короткого звіту. Розробіть рекомендації батькам щодо корекції досліджуваного явища та зорієнтуйте в подальших напрямках роботи.

Звіт представте за схемою:

- Ім'я дитини, вік, особливості наявного мовленнєвого порушення.
- Характеристика методів діагностики (наприклад, методика для визначення рівня розвитку зорової пам'яті «Запам'ятай і назви предмети» та методика для визначення рівня розвитку словесно-логічного мислення «Назви зайве слово»).
- Висновки (**результати пов'язати із наявним мовленнєвим порушенням**).
- Рекомендації.

***Примітка:** Тестові та теоретичні питання на контрольній роботі будуть лише ті, які були у планах практичних занять*

ВИМОГИ ДО ЕКЗАМЕНУ

ЕКЗАМЕН

Оскільки формою підсумкового контролю освітньої компоненти є екзамен, то здобувачі вищої освіти в яких підсумкова оцінка з вивчених модулів (ПОМ) за семестр становить 60 і більше балів, мають право не складати екзамен. У такому разі підсумкова оцінка з вивчених модулів (ПОМ) = Екзаменаційній оцінці (ЕО) = Підсумковій оцінці (ПО).

$$ПОМ=ЕО=ПО$$

У випадку складання екзамену підсумкова оцінка (ПО) визначається як середнє арифметичне балів підсумкової оцінки з вивчених модулів (ПОМ) та екзаменаційної оцінки (ЕО).

$$ПО=(ПОМ+ЕО)/2$$

Структура екзаменаційного білета

Екзаменаційний білет включає **три види** завдань.

Тестове завдання (максимальна кількість балів - 50).

Теоретичне питання (максимальна кількість балів - 20).

1. Об'єкт, предмет, мета логопсихології.
2. Завдання логопсихології.
3. Принципи логопсихології.
4. Історичні аспекти становлення логопсихології.
5. Зв'язок логопсихології з іншими науками.
6. Загальні закономірності розвитку особистості в онтогенезі.
7. Взаємозв'язок психічного та мовленнєвого розвитку.
8. Сутність феномену порушення розвитку.
9. Типологія дизонтогенезу.
10. Підходи до класифікації мовленнєвих порушень.
11. Причини порушень мовлення.
12. Методи діагностики дітей з порушеннями мовлення у логопсихології.
13. Принципи та етичні аспекти психодіагностичного обстеження дітей із мовленнєвими порушеннями.
14. Супровід дітей з порушеннями мовлення та їх батьків.
15. Відчуття та сприймання: види, характеристики, властивості.
16. Особливості зорового сприймання при порушеннях мовлення
17. Особливості слухового сприймання при порушеннях мовлення.
18. Особливості тактильного сприймання при порушеннях мовлення.
19. Специфіка мисленнєвої діяльності при порушеннях мовлення.
20. Особливості пам'яті при порушеннях мовлення.
21. Характеристика основних властивостей уваги у дітей з різними формами мовленнєвих порушень.
22. Особливості довільної уваги у дітей з мовленнєвими порушеннями
23. Особливості уяви та її специфіка при порушеннях мовлення.
24. Поведінкові особливості дітей з мовленнєвими порушеннями.
25. Особливості самооцінки дітей при порушеннях мовлення.
26. Специфіка мотиваційної сфери дітей з порушеннями мовлення.
27. Емоційно-вольова сфера дітей з порушеннями мовлення.
28. Особливості ігрової діяльності дошкільників з порушеннями мовлення.

29. Навчальна діяльність школярів із ТПМ.
30. Особливості спілкування дітей з порушеннями мовлення із однолітками.
31. Основи ефективного педагогічного спілкування з дітьми, які мають мовленнєві труднощі.
32. Взаємостосунки у родині, де виховуються діти з ТПМ.
33. Характеристика готовності до шкільного навчання.
34. Оцінка готовності до школи дітей з порушеннями мовлення.
35. Труднощі шкільного життя для дітей з мовленнєвими порушеннями.

Практичне завдання (виконується на екзамені). Максимальна кількість балів – 30.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Вид завдання	Оцінка	Вимоги до знань та умінь здобувачів вищої освіти
Тестове	2 бали	Правильна відповідь на тестове завдання.
	0 балів	Неправильна відповідь на тестове завдання.
<i>Максимальна кількість балів</i>	50 балів	
Теоретичне	0-5 балів	Несвідоме, механічне відтворення матеріалу зі значними помилками та прогалинами; судження необґрунтовані; недостатньо проявляється самостійність мислення. Відповідь містить стилістичні та граматичні помилки.
	6-10 балів	Свідоме відтворення матеріалу з незначними помилками; дещо порушено логічність та послідовність викладу; недостатньо проявляється самостійність мислення. Відповідь стилістично правильна, містить незначні граматичні помилки.
	11-15 бали	Свідоме і повне відтворення матеріалу з деякими неточностями у другорядному матеріалі; виклад матеріалу достатньо обґрунтований, дещо порушено послідовність викладу. Відповідь стилістично та граматично правильна.
	16-20 балів	Виклад матеріалу глибоко обґрунтований, логічний, переконливий. Відповідь містить власні приклади, що свідчить про творче застосування матеріалу. Відповідь стилістично та граматично правильна.
<i>Максимальна кількість балів</i>	20 балів	
Практичне	21-30 балів	<ul style="list-style-type: none"> • відповідь повна і структурована • виконання практичного завдання теоретично обґрунтоване • відповідь містить власні приклади студента • відповідь має вступну, основну частину та висновки • список літератури правильно оформлений • вказано практичне значення та проаналізовано
	11-20 балів	<ul style="list-style-type: none"> • відповідь повна і структурована • виконання практичного завдання теоретично обґрунтоване • відповідь містить власні приклади студента • відповідь має вступну, основну частину та висновки • список літератури правильно оформлений
	0-10 балів	<ul style="list-style-type: none"> • відповідь має певні неточності, але в цілому представлена інформація достатньо вичерпна • практичне завдання виконане без теоретичного обґрунтування • власні приклади студента відсутні або недостатньо обґрунтовані
<i>Максимальна кількість балів</i>	30 балів	
Всього	100 балів	

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Hladush V., Bendíková S., Kovačova B., Čarnická M. Using a didactic tool with it-support for teaching geography in a special school in Slovakia. *Information Technologies and Learning Tools*. 2023. Vol 97, Iss. 5. P. 18-34. <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/38288>
2. Hladush V., Krška P., Hloba A. Pedagogical conditions for the development of diagnostic competence of future special education teacher. *AIP Conference Proceedings*. 2022. Vol. 2647, <https://aip.scitation.org/doi/abs/10.1063/5.0104567>
3. Базима Н. В., Качуровська О. Б., Коломієць Ю. В., Мартиненко, І.В. Дитина з труднощами в навчанні в інклюзивному класі : навч.-метод. посіб. За ред. І. В. Мартиненко, М. К. Шеремет. К. : ДІА. 2019. 148 с.
4. Гладких Н. В. Актуальні проблеми навчання та виховання дітей з комплексними порушеннями розвитку в Україні. *Науковий часопис імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : зб. наук. праць*. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. С. 52-57.
5. Калмикова Л. О. Формування у дітей старшого дошкільного віку мовленнєвої діяльності: діагностико-розвивальний комплекс : навч.-метод. посіб. К.: Видавничий Дім «Слово», 2016. 384 с.
6. Кобильченко В., Омельченко І. Спеціальна психологія. Підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2020. 224 с.
7. Конопляста С. Ю., Сак. Т. В. Логопсихологія : навч. посіб. К. : Знання, 2010. 293 с.
8. Логопедія : підручник. За ред. М. К. Шеремет. Вид. 5-те. К: Видавничий Дім «Слово», 2018. 856 с.
9. Логопсихологія: курс лекцій : навч. посіб. 3-тє вид., виправл. і доповн. Мартиненко І. В. К: ДІА, 2019. 120 с.
10. Навчання дітей з порушенням інтелектуального розвитку в умовах інклюзивної світи: хрестоматія / за ред. В.І. бондаря, Ю.Д. Бойчука, В.В. Золотоверх. Харків : ФОП Бровін О.В. 2023. 284 с.
11. Неврологічні основи логопедії. За ред. Шеремет М. К., Боряк О. В. Суми: ФОП Цьома С. П., 2016. 252 с.
12. Пахомова Н. Г. Діагностика мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку з дизартрією до навчання в школі : навч.-метод. посіб. Вид. 2-ге, доповн. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2009.107 с.
13. Українська спеціальна педагогіка в персоналіях: навч. посіб./ За загальною редакцією В. І. Бондаря, В. М. Синьова. – Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2021, 428 с.

Додаткова:

1. Бондар В. І., Ільченко А. М. Психолого-педагогічні основи розвитку дітей з психофізичними порушеннями в системі М. Монтесорі : навчальний посібник. Полтава : РВВ ПДАА, 2009, 252 с.
2. Даниленко Л. І. Теоретичні аспекти освітньої інноватики //Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. Зб. наук. праць. Вип. 5; ред. кол. Л. І. Даниленко (гол. ред.) та ін. К.: Логос, 2001. С 3-11.
3. Діти з особливими потребами в школі: Психолого-педагогічний супровід. Київ : Шк. світ, 2011. 128 с.
4. Ілляшенко Т. Д. Чому їм важко вчитися? Методичний посібник, присвячений питанням психолого-педагогічної допомоги молодшим школярам із труднощами у навчанні. Київ: «Видавництво «Початкова школа, 2003. 128 с.
5. Інклюзивна освіта: теорія та практика: навчально-методичний посібник / за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. Частина 2. 184 с.

6. Інклюзивне навчання: організаційне, змістове та методичне забезпечення : навчально-методичний посібник / за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 236 с.
7. Левченко Т. І. Розвиток освіти та особистості в різних педагогічних системах. Вінниця: видавництво «Нова книга», 2002. 512 с.
8. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: науковометодичний збірник / за ред. В. В. Засенка, А. А. Колупаєвої. Київ Чернівці: Букрек, 2017. 184 с.
9. Попова О. В. Становлення і розвиток інноваційних педагогічних ідей в Україні у ХХ столітті. Харків, 2001. 256 с.
10. Рібцун Ю. В. Дитячий апперцептивний тест у комплексній логопсиходіагностиці темпоритмічних розладів // Діти з особливими потребами: від рівних прав – до рівних можливостей (матеріали VII Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології). – К. : Симоненко О. І., 2021. – С. 155-159.
11. Рібцун Ю. В. До питання таксономії логопсиходіагностичних методів // Особлива дитина: навчання та виховання. – 2021. – № 2 (102). – С. 31-38
12. Рібцун Ю. В. Комунікативний компонент мовленнєвої діяльності у дітей: діагностичний комплекс : навч.-метод. посіб. для роботи з дітьми із порушеннями мовлення / І. М. Брушневська, Ю. В. Рібцун. – Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2020. – 124 с.
13. Рібцун Ю. В. Психолого-педагогічний супровід дітей із заїканням // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол.: А. В. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. – Т. 2. – Вип. 79. – Запоріжжя : КПУ, 2021. – С. 72-76.
14. Рібцун Ю. В. Рівні підтримки дітей із темпо-ритмічними порушеннями мовлення: змістові аспекти. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2023. № 24 (лютий, 2023). С. 582-589. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/734326>
15. Рібцун Ю. В. Розвиток голосової функції у дітей з темпо-ритмічними порушеннями мовлення. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 1(15). С. 422-432.
16. Рібцун, Ю. В. Вивчення праксичних функцій молодших школярів з особливими мовленнєвими потребами // Особлива дитина: навчання і виховання. – 2021. – № 3 (103). – С. 49-55; № 4 (104). – С. 28–45 (продовження).
17. Савінова Н. В. Актуальні проблеми формування професійної компетентності вчителів-логопедів. Проблеми підготовки сучасного вчителя: зб. наук. Праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Вип. 9. Ч. 1. Умань, 2014. С. 162-169.
18. Савінова Н. В. Інноватика в логопедії. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, III(36), Issue: 74, 2015. С.51-55.
19. Савінова Н. В. Логодіагностика та логокорекція мовленнєвої діяльності дошкільників із тяжкими порушеннями мовлення: Монографія. Психолого-педагогічні та технологічні основи диференційованої логодіагностики та логокорекції : монографія / [авт. кол.: Н. В. Савінова [та ін.]. Миколаїв: Іліон, 2017. 269 с.
20. Савінова Н. В. Проблеми підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах інклюзивного навчального закладу. Актуальні проблеми корекційної освіти. 2016. URL.:<http://aqce.com.ua/download/publications/96/69.pdf/>.
21. Сорока Г. І. Сучасні виховні системи та технології. Харків: Ранок, 2002.
22. Тарасун В. В. Основи теорії і практики логодидактики : підручник для вищих навчальних закладів. Київ: «Каравела», 2017. 326 с.
23. Хрестоматія з логопедії: Навчальний посібник. М. К. Шеремет, І. В. Мартиненко. К.: КНТ, 2006. 360 с.

24. Williams K., Jacoby P., Whitehouse A., Kim R., Downs J. Functioning, participation, and quality of life in children with intellectual disability: An observational study. *Developmental Medicine and Child Neurology*. 2021. 63(1), С. 89-96. doi:10.1111/dmcn.14657
25. Leonard S., Msall M., Bower C., Tremont M., Leonard H. Functional status of school-aged children with down syndrome. *Journal of Paediatrics and Child Health*, 2002. 38(2), С. 160-165. doi:10.1046/j.1440-1754.2002.00736.x
26. Šilonová V., Dolinská E., Hladush V., Makhynia T., Bench O., Dudek M. USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN STUDENTS' DISTANCE PEDAGOGICAL ASSESSMENT AT HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS . Information Technologies and Learning Tools. 2021. Vol. 82, № 2. P. 243-265. <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/issue/view/111>
27. Hladush V., Symko A., Havrilov O., Šilonová V. Level-balanced psychomotor support program for preschool children with Intellectual Disabilities. *Life Span and Disability*. 2021. Vol. 24, № 1. P. 113-131. http://www.lifespanjournal.it/Client/rivista/ENG103_Full%20Issue_Vol.%20XXIV%20n.1%202021.pdf

Интернет ресурси:

1. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю.– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_g71.
2. Наказ Міністерства освіти і науки України № 609 від 08.06.2018 року «Про затвердження примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти». – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-polozhennya-pro-komandu-psihologo-pedagogichnogo-suprovodu-ditini-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-v-zakladi-zagalnoyi-serednoyi-ta-doshkilnoyi-osviti>
3. www.logopedia.com
4. www.bookz.com.ua
5. www.nbu.gov.ua/node/2116
6. <http://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/1762>
7. http://logoped.in.ua/?page_id=2798
8. <http://www.logoped.in.ua>